

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE BULDAN'DA KULLANILAN LAKAPLAR

Cumhur MUSTAK

Buldan Meslek Yüksekokulu Sekreteri, Türk Dili Edebiyatı Öğr.

ÖZET

Sosyal yapıyı ayırt etmemiz açısından önem arz eden lakap ve sıfatların Buldan'da çok değişik şekilleri mevcuttur. Buldan'da en yaygın biçimde kullanılanları ‘‘ Hacı, Molla, Kara, Efendi ,Koca, Hafız, Deli ve Ağa’’ gibi lakaplardır.

Kişinin dini, etnik ve fizik özellikleri yanında daha önceden ikamet etmiş, doğmuş olduğu yeri, gelir seviyesi ve eğitim durunu da dikkate alarak toplum tarafından yakıştırılan bu sıfatlar arasında % 30'luk bir payla, ilk sırada yer alan ‘‘ Hacı ‘‘ sıfatıdır. Ancak Hacı sıfatına sahip kişilerin tamamının farızasını yerine getirmiş kişiler olduğu söylenemez.

Sıfat ve lakapları kendi içinde sınıflandıracak olursak; abdal, arif, alim, hatip, kadı, kethüda, müderris, imam, şeyh, seyyid, evliyazade, Konyalızade, müftüzade, molla, hafız gibi dini yapı ve eğitim seviyesi ile ilgili olan lakaplar, berber, helvacı, kalaycı, hekim, keçeci, karcı, çakmakçı, kestaneci, terzi, taşçı, tarakçı, kayyum, semerci, sepetçi şeklinde olanları meslekle ilgili lakaplar; Buldanlı, Yeniceli, Karadenizli, Cezayirli, Ödemişli, Mora Muhacirlerinden Gökçedağlı, Yarangümeli, Manısalı gibi , kaynağını bir yer adından alan insanların daha önce yaşadığı yere işaret eden sıfatlar, çilli, ak, sarı, kara, koca, kel, köse, kör, tıfıl, toplu, sinek gibi olanları da kişinin fiziki görünüşünü belirten sıfatlar olarak tanımlayabiliriz.

BULDAN'IN TARİHÇESİ

Her kapının ardında bir dokumacının yaşadığı ya nasırlı ya da kınalı bir elin nice sayısız ürüne ilmik ve imza attığı bir türkü gibi, bir şiir gibi yalnızca dokumanın

yaşandığı ‘‘BULDAN’’ doğal güzellikleri havası ve sevecen insanıyla Denizli’nin ve Ege’nin görülmeye değer bir ilçesi;

Buldan’da Türk hakimiyeti Afşin Bey’in 1070 yılında Denizli ve havalisine akıncılarıyla beraber gelmesiyle başladı ve fetih 1215 yılında gerçekleşti.Buldan’ın fethinin , Denizli’nin fethinden 100 yıl sonra gerçekleşmesinin en büyük sebebi Selçuklular ile Bizanslılar arasında yapılan bir antlaşma gereği Menderes Nehri’nin sınır kabul edilmiş olmasıydı.Bu antlaşmadan dolayı Türk akıncıları Menderes Nehri’ne kadar geliyor ve buradan geri dönüyorlardı.1149 yılında Serinhisar ilçesi sınırları içinde yer alan ve tarihte Kazıkbeli Savaşı olarak geçen savaştan ve 1176 yılında Çivril ilçesi yakınlarında yapılan Miryakefalon Savaşı’ndan sonra Türkler Denizli ve çevresine hakim olmaya başladılar.Buldan da 1215 yılında tamamen Türklerin eline geçti.

Buraya gelen Selçuklu boyları ‘‘ Çağış Mevkii ‘‘ ile ‘‘ Meğere Boğazı ‘‘na yerleştiler.Çağıştaki bu yerleşim merkezi giderek gelişti ve uğrak yeri oldu.14. ve 15. yüzyılında Germiyanoğlu ve Osmanlı kayıtlarında yöre Çarşamba, Cihar Şenbe, Çağış ve Çarşamba-i Lazkiye isimleriyle geçmektedir. 1305’te Germiyan Beyi I. Yakup buraları Beyliğine katmıştır. I.Yakup’tan sonra Beyliğin başına geçen II.Yakup memleketini II.Murat’a vasiyet etmiş ve 1428 yılından itibaren bu yöreler Osmanlıların topraklarına katılmıştır.

Osmanlı Devleti Balkanlar’da savaşlarla uğraşırken Anadolu ihmal edilmiş , çeteler ve zorbalar baskın ve talanlarla yöre halkını haraca bağlamışlardır.Doğu yolu üzerinde önemli bir ticaret merkezi olan Çarşamba-i Lazkiye halkı memleketlerini terk ederek korunması daha kolay olan bugünkü BULDAN yöresine yerleşmişlerdir.

LAKAPLAR İSİMLER, TAKMA ADLAR VE KONMA NEDENLERİ

Köy, kasaba gibi küçük yerleşim birimlerinde, kapalı topluluklarda, meslek zümrelerinde, cemaatlerde, öğrenci topluluğu veya hapisanelerde herkesin bir lakabı vardır ve gerçek ismi yerine kullanılır.

Lakaplar olumlu – olumsuz bildirimleriyle , kişi ve ailelerin beceri, huy, meslek, fiziki özelliği veya iz bırakan anlarıyla ilgilidir.

İsimler ve takma adlar bir arada yaşayan insanları daha kolay tanımaya, birbirinden ayırt etmeye yarayan simgelerdir.Bayan isimleri genellikle yumuşak, tatlı, melodili, kulağa hoş gelen ve insanın hoşuna giden kelimelerden oluşmaktadır.Erkek isimleri ise erkek kimliğine daha uygun düşen sert kelimelerden meydana gelmektedir. Bu kelimeler , erkeklerin hayat tarzlarındaki gibi kuvveti simgelemektedir.

Takma adlar, kişilerin kimlerden olduğunu ayırt etmede daha belirleyici unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.Lakapların doğuş nedenleri arasında meslek, çalışkanlık, tembellik, yerleşim merkezi, etnik köken, kıskanma duygusu, gıpta duygusu, fiziksel özellikler, çevreye karşı tutum, ailesi ile ilgili geçmişten gelen rivayet gibi özellikler yer almaktadır.

İnsanların nüfus cüzdanı sahibi olmadığı ve onların kimlik bilgilerini düzenli bir şekilde tutacak resmi kurumların bulunmadığı dönemde, insanları birbirinden ayırt

eden en önemli özellik, genellikle toplum tarafından, değişik nedenlerle ve tabii gerçekliğin bir parçası olacak şekilde, insanlara verilmiş olan lakap ve sıfatlardır.

Toplum hafızasında muhafaza edilen ve nesilden nesile aktarılmak suretiyle gelenekselleşen bir lakap ve sıfatlar kaynağını genellikle, o kişinin mesleğinden, eğitim düzeyinden, gelmiş olduğu yöreden, işlemiş olduğu bir suçtan veya onu diğer insanlardan ayırt edecek fiziki özelliklerinden almaktadır.

MESLEKLE İLGİLİ LAKAPLAR

-Çamırcılar	-Baltalılar	-Kadılar	-Kuşçular
-Ekmekçiamatlar	-Balcılar	-Nalbantlar	-Tavukçular
-Harımcılar	-Bezirginler	-Sucular	-Yılancılar
-Kalaycılar	-Bardakçılar	-Hattatlar	-Terziler
-Karcılar	-Bakkallar	-Ayıncılar	-Kasaplar
-Mendilciler	-Damgacılar	-Deveciler	-Berberler
-Arabacılar	-Dağcılar	-Danacılar	-Sinemacılar
-Ocakçılar	-Hamamcılar	-Eşşekçiler	-Şekerciler
-Aşçılar	-Deştimanlar	-Katırcılar	-Tarakçılar
-Masırcılar	-Helvacılar	-Urgancılar	-Semeciler
-Telciler	-Yağcılar	-Camcılar	-Tenekeçiler
-Topçular	-Zindancılar	-Bekçibaşılar	-Tavacılar
			-Çıkrıkçılar

BOY ADIYLA İLGİLİ OLANLAR

-Ceritler	-Tekeliler	-Fakalar	-Yörükler
-Karacalar	-Tosunlar	-Gömbeler	-Çiller
-Cabarlar	-Sakalılar	-Sarılar	-Saraçlar
-Yörükhacılar	-Bağrıaçıklar	-Moğollar	-Abdallar
-Çakmaklar	-Hatunlular	-Köseler	-Kazaklar
-Gazdağlılar	-Ubaylar	-Çakıraliler	-Fakılar
-Keçeciler	-Yakalılar	-Karatosunlar	-Karalar
-Mocular	-Bedirler		

HAYVAN İSİMLERİYLE İLGİLİ LAKAPLAR

-Camızlar	-Çakallar
-Geyikler	-Kuzular
-Kelalar	-Keneciler
-Öküzler	-Sinekliler
-Şahanlar	-Akkuzular
-Tilki	-Deveciler

BİTKİ İSİMLERİYLE İLGİLİ LAKAPLAR

-Güllüler	-İğdeliler
-Karpuzcular	-Kabaklar
-Payamcılar	-Cevizciler
-Arpacılar	-Buğdaycılar
-Moramıtlar	-Fasulyeliler
-Portakal	-Samancılar

RENKLERLE İLGİLİ LAKAPLAR

-Allar	-Akçılar
-Araplar	-Araphasanlar
-Beyazlar	-Kırmızılar
-Pembeler	-Morlar
-Yeşiller	-Balsarılar
-Garaiyenler	

İSİMLERLE İLGİLİ LAKAPLAR

-Arifaliler	-Muhtarlar	-Hastaümmüler	-Habiller
-Alicanlar	-Feritler	-İzzetler	-Hacıarifler
-Duranlar	-Burhanlar	-İngidik Habip	-İdrisler
-Eyipasılar	-Yağlıveliler	-Osmanlar	-Mahmutlar
-Hacıbekirler	-Ümmetler	-Selimler	-Memetçiler
-Hacasanlar	-Şerifler	-Tekhasanlar	-Necipağalar
-Hacimusalar	-Azizler	-Yakuplar	-Şabanlar
-Haydarlar	-Deliibramlar	-Amatçılar	-Mustanlar
-İngiliz Halil	-Dudular	-Bahadırlar	-Netifler
-Omaraliler	-Hasanustalar	-Kasımlar	-Hacıamatçavuşlar
-Osmanbeyler	-Hacırzalar	-Sedeler (Serdarlar)	

YER İSMİYLE İLGİLİ LAKAPLAR

-Çallılar	-Ovalılar
-Serezliler	-Tunalılar
-Tireliler	-Yarangümeliler
-Yeniceliler	-Acemler
-Belçikalı	-İşmeliler
-Almanlar	-Bursalılar
-Beyşehirli	-Konyalı
-İkiamutlular	-Kepselli

CANLI – CANSIZ VARLIKLARLA İLGİLİ LAKAPLAR

-Çapıtlar	-Sırıklar	-Çimenler	-Yaylılar
-Demirsadıklar	-Sicimler	-Dişsiz Kadirler	-Goncalar
-Ekmekçiamatlar	-Yuluklu	-Gazdağlılar	-Keneciler
-Gökamatlar	-Evyakanlar	-Hotduklar	-Altınlar
-Harımcılar	-Kıncılar	-Hardallar	-Camgözler
-Kanatlar	-Sucular	-Kayalılar	-Çarıklı
-Kaymaklar	-Takarız	-Kocababuçlar	-Kemikler
-Kazankıranlar	-Teyyare	-Karaburunlar	-Sabancılar
-Keneciler	-Dikkulak	-Karadonlar	-Şeytanlar
-Karakaşlar	-Melekler	-Moramıtlar	-Sepetler
-Palalılar	-Saatler	-Sibeksiz	-Sütçüler
-Okkalar	-Topalılar	-Örüzgeler	-Ocakçılar
-Nalımacılar	-Bezciler		

DİNİ LAKAPLAR

-Kadılar	-Abdallar
-Müftüler – Müftizade	-Şeyhler
-Arifler	-Alim
-Evliyazade	-Müderriş
-Molla	-Hafız
-Hatip	

KİŞİSEL ÖZELLİKLERLE İLGİLİ LAKAPLAR

-Azgınlar	-Gaziler	-Kalgıdıklar	-Mollamatlar
-Akbaşlar	-Hassaliler	-Kırkbirler	-Onbinli
-Atlamazlar	-Hoşgörler	-Kelefele	-İnceolanlar
-Arabacılar	-Okumuşlar	-Keretmez	-Karasaliler
-Benliler	-Karadervişler	-Süslü	-Varyemez
-Bacaksızlar	-Hamamcılar	-İncekaralar	-Çavuşlar
-Becerikler	-İnceağalar	-İşçiler	-Sağıramatlar
-Çikinler	-Akdonlar	-Kadıyanlar	-Yanıklar
-Çamırdaşaklar	-Algıdik	-Küçükler	-Mahsunlar
-Çamur	-Aşıkamatlar	-Kuyumcular	-Ortakçılar
-Çılbaklar	-Beşbinlik	-Kırhaller	-Paçalar
-Çingilliler	-Burunsuzlar	-Kabalar	-Selbestler
-Çolaklar	-Cimo	-Kırbyıklar	-Topalamatlar
-Çepreşik	-Çokeller	-Kocaefeler	-Tokeller
-Donsuzlar	-Çıltıklar	-Mülayimler	-Tepeliler
-Dinaliler	-Çapanlar	-Sağırılar	-Tarzan
-Efeler	-Dıgıdıklar	-Softalar	-Yandan
-Fakirler	-Eşkıya	-Uyanlar	-Yukarıbaşlar
-Gurula	-Evlekler	-Yavaşlar	-Yakışıklı
-Garadabanlar	-Fanti	-Beysağırılar	
-Gamsızlar	-Gübürler	Delüzunhakkılar	
-Gasserciler	-Hacıkırlar	-Kocapirler	

DİĞER LAKAPLAR

-Acıkaralar
-Abıklar
-Bicililer
-Bostancılar
-Beyler
-Çopurlar
-Çeltikler
-Çalıklar
-Caranlar
-Çepreşik
-Dombeyler
-Efirlom
-Eyvazlar
-Fakalar
-Gililer
-Gurmeteler
-Halbeşler
-Hüdüler
-Haceşler

-Kocadokurlar
-Lebbeler
-Metliler
-Mollepler
-Melezler
-Otuzlar
-Ölçülüler
-Pampırlar
-Seymanlar
-Sürenler
-Şibiller
-Tahılar
-Velciler
-Zırlar
-Zolar
-Sakarlar
-Alefler
-Ubaylar
-Gugular

-Kokkunlar
-Karaçlar
-Keskinler
-Kocaeferler
-Keleşler
-Munkurlar
-Mastanlar
-Mercanlar
-Nazlar
-Öpbenler
-Orpalılar
-Paşallar
-Seyrekler
-Şatırlar
-Türeler
-İrgitler
-Kabarıklar
-Karasullar
-Kocaalar

-Taktaklılar
-Yalabıklar
-Zalımalılar
-Kutuplar
-Onbaşı
-Olaçlar
-Aşkeller
-Barbo
-Besciler
-Govesler
-Gubalar
-Kınceller
-Abram
-Mekliler
-Goçular
-İşçallar
-Erepler
-Kociriler
-Ibaçlar